

Nr 32.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätten till arbetstagares uppfinningar, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 4 mars 1949 dagtecknad proposition, nr 101, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag om rätten till arbetstagares uppfinningar.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 332, av herr *Edström*. I motionen yrkas beträffande 4 och 5 §§ i det framlagda lagförslaget ändringar av innebörd, beträffande 4 § att arbetstagaren skall vara skyldig att för arbetsgivaren anmäla varje uppfinning, som har samband med uppfinnarens anställning, och beträffande 5 § att arbetsgivaren får rätt att avgöra, huruvida patent skall sökas å uppfinning, som faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde och som han önskar utnyttja.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för propositionen, och i fråga om de skäl, som åberopats till stöd för de i motionen framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Därjämte må anmärkas, att till utskottet inkommit promemorior med vissa önskemål från Statsverkens ingenjörsförbund och Tjänstemännens centralorganisation.

Inledning.

Den svenska lagstiftningen innehåller inga särskilda bestämmelser, som reglera frågan vem rätten till en uppfinning skall tillkomma, när uppfinningen gjorts av person i annans tjänst samt uppfinningen står i samband med anställningen. Inom doktrin och praxis torde man emellertid vara ense om att den svenska rättens nuvarande ståndpunkt i denna fråga är, att en arbetsgivare icke har någon rätt till en arbetstagares uppfinning, såvida ej sådan rätt uttryckligen överenskommits eller får anses framgå av anställningsförhållandet eller av övriga omständigheter i samband med uppfinningen.

En laglig reglering av frågan om rätten till arbetstagares uppfinningar har varit aktuell i Sverige vid flera tidigare tillfällen.

Första gången ett direkt lagförslag framlades i ämnet var 1919, nämligen i patentlagstiftningskommitténs betänkande med förslag till lag om patent. Förslaget ledde ej till lagstiftning.

År 1938 uppdrog chefen för justitiedepartementet åt tillkallade sakkunniga (1938 års patentutredning) att deltaga i de överläggningar om huvudgrunderna för ny patentlagstiftning, som kunde komma till stånd med delegerade från Danmark, Finland och Norge. Sådana överläggningar hölls under åren 1938, 1939 och 1941. Därvid berördes även frågan om lagstiftning angående rätten till anställdas uppfinningar. Sistnämnda år voro de norska delegerade förhindrade att närvara. De hade emellertid vid de tidigare förhandlingarna uttalat den uppfattningen, att någon lagstiftning på ifrågasatt område knappast vore av behovet i Norge. De danska delegerade intogo ej någon bestämd ståndpunkt i frågan. Vid 1941 års överläggningar enades däremot preliminärt de finska och svenska delegerade om vissa bestämmelser. Något definitivt förslag i ämnet framlades ej av 1938 års patentutredning.

Under åren 1943—1944 verkställdes av en inom handelsdepartementet tillkallad utredningsman utredning beträffande frågan om äganderätten till resultaten av den tekniskt-vetenskapliga forskning, som bedrivs vid statliga verk och institutioner. Utredningsmannen avgav 1944 betänkande med förslag till lag om rätten till uppfinningar m. m. vid vissa statliga verk och inrättningar. Ej heller detta förslag har lett till lagstiftning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 mars 1945 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet särskilda sakkunniga att inom departementet biträda med utredning av frågan om rätten till anställdas uppfinningar. De sakkunniga, vilka antagit namnet 1945 års kommitté för utredning om rätten till anställdas uppfinningar, ha den 8 februari 1946 avgivit betänkande med förslag till lag om rätten till arbetstagares uppfinningar (SOU 1946: 21).

Sedan yttranden över betänkandet avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar, har kommittéförslaget överarbetats inom justitiedepartementet.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Spörsmålet vem som skall äga rätt till en uppfinning i sådana fall, då uppfinningen gjorts av en person i annans tjänst, är för närvarande icke reglerad i svensk lagstiftning. Det i propositionen framlagda förslaget syftar till att råda bot på de olägenheter som vållats härav, icke minst inom statsförvaltningen.

Bestämmelserna i förslaget äro i princip av dispositiv natur. Vissa speciella stadganden, vilka avse att i särskilda hänseenden trygga arbetstagarens rätt, skola dock icke få åsidosättas genom avtal.

I förslaget fastslås uttryckligen, att arbetstagare har samma rätt till sina uppfinningar som andra uppfinnare, om ej annat följer av lagens bestämmelser. Beträffande sådana uppfinningar, vilkas utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde, har arbetsgivaren tillerkänts viss, större eller mindre, rätt till uppfinningen. Sålunda må nämnas att, om forsk-

nings- eller uppfinnarverksamhet utgör arbetstagarens huvudsakliga arbetsuppgift och en uppfinning tillkommit väsentligen såsom resultat av denna verksamhet, arbetsgivaren skall äga möjlighet att helt eller delvis inträda som uppfinnarens rättsinnehavare med avseende å uppfinningen. Om uppfinningens utnyttjande faller utom arbetsgivarens verksamhetsområde, skall denne icke äga någon rätt till uppfinningen.

Genom en bestämmelse av tvingande karaktär tillförsäkras arbetstagaren rätt till skälig ersättning för den rätt han avstår till en uppfinning.

Slutligen må nämnas, att en särskild statlig nämnd föreslås bli inrättad med uppgift att avgiva utlåtanden i frågor som röra lagens tillämpning.

Vissa detaljfrågor.

Kommittén diskuterade huruvida den i 4 § stadgade anmälningsskyldigheten borde avse även fria uppfinningar. *Kommittén* anförde härom:

Vissa skäl kunna tala härför. Bland annat kan det stundom vara svårt för arbetstagaren att avgöra, huruvida en uppfinning skall anses falla inom arbetsgivarens verksamhetsområde eller hänföras till de fria uppfinningarna. Underlåter han då att anmäla en uppfinning, därför att han felaktigt anser den vara fri, kan han ådraga sig skadeståndsskyldighet. Emellertid har *kommittén* icke funnit förefintliga skäl tillräckligt starka för att motivera en utvidgning av anmälningsskyldigheten till att avse även de fria uppfinningarna. Härvid bör dock påpekas, att arbetstagaren för att ej riskera ersättningsanspråk bör anmäla varje uppfinning, där någon som helst tvekan kan råda om huruvida densamma är fri eller faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde. Risken för ersättningsansvar är näraliggande, emedan arbetstagaren på grund av obekantskap med arbetsgivarens verksamhet i detalj ofta icke kan med bestämdhet avgöra, huruvida uppfinningen är fri eller ej.

I *remissyttranden* från järnkontoret, arbetsgivareföreningen, industriförbundet och Stockholms handelskammare yrkades bestämt, att anmälningsskyldigheten borde omfatta även de fria uppfinningarna.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, anför härom:

I likhet med *kommittén* anser jag icke tillräckligt starka skäl föreligga för att förplikta arbetstagare att underrätta arbetsgivaren om uppfinningar, vilkas utnyttjande faller utom dennes verksamhetsområde. Om anmälningsskyldigheten utvidgades till att avse även de s. k. fria uppfinningarna, skulle för övrigt uppenbara olägenheter kunna uppstå i de fall då uppfinnaren samtidigt är anställd hos flera arbetsgivare. Det säger sig självt, att om uppfinningen icke alls faller inom den ene arbetsgivarens verksamhetsområde men väl inom den andres, den senare arbetsgivaren skulle kunna lida skada, därest även den förstnämnde underrättades om uppfinningen. En sådan utvidgning av anmälningsskyldigheten skulle med andra ord strida mot de motiv, som dikterat det i 5 § andra stycket departementsförslaget upptagna sekretesstadgandet. Såsom *kommittén* närmare utvecklat, ligger det emellertid i arbetstagarens eget intresse att anmäla en uppfinning, så snart någon som helst tvekan kan råda om huruvida densamma är fri eller faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde.

Beträffande den i 5 § reglerade frågan huruvida uppfinnaren skulle äga att söka patent å uppfinningen, så snart denna blivit gjord, innebar *kommitténs* förslag att uppfinnaren skulle äga dylik rätt. Till stöd för sin ståndpunkt anförde kommittén bland annat följande:

Arbetstagaren riskerar eljest, att han — till förfång både för sig själv och eventuellt arbetsgivaren — blir förekommen av annan person, som söker patent på samma uppfinning eller att nyhetshinder under väntetiden uppkommer. Något röjande av hemligheten kan ej anses ligga i själva patentsökandet, eftersom behandlingen vid patentmyndigheten sker under full sekretess, intill dess kungörelse om det sökta patentet författningsenligt utfärdas. Att uppfinnaren vid sökandet av patent kanske anlitar hjälp av sakkunnigt ombud bör icke anses stå i strid med förbudet mot yppande.

Skulle beträffande en av arbetstagaren ingiven ansökan om patent förhållandena vara sådana, att i patentförordningen föreskriven kungörelse om ansökningen skall utfärdas, följer därav att ett offentliggörande av uppfinningen riskeras. Därest i sådant fall arbetsgivaren skulle vilja förvärva uppfinningen för att hålla den hemlig, vilket kan vara ett behov för honom, bör möjlighet härtill förefinnas. Kommittén har för den skull föreslagit en bestämmelse av innehåll, att den anställda skall anmäla till arbetsgivaren, att patent söks. Sådan anmälan skall ske inom en vecka, från det ansökningen om patent inkommit till patentmyndigheten. Man kan utgå från att före utgången av nämnda tid behandlingen av ansökningen hos patentmyndigheten icke hunnit så långt, att kungörelse utfärdats. Arbetstagaren har då beretts tillfälle att före eventuell kungörelse återkalla ansökningen och på så sätt förhindra, att uppfinningen offentliggöres. Med hänsyn till att i vissa länder patentansökning utan föregående nyhetsgranskning kungöres nästan omedelbart efter dess ingivande har bestämts, att utan arbetsgivarens tillstånd patent får sökas endast här i riket.

I vissa *remissyttranden* framställdes mot kommitténs förslag erinringar av innebörd i huvudsak att förslaget ej i tillräcklig grad tillgodosåge arbetsgivarens intresse av att få medverka vid patentanspråkets utformning och ej heller den önskan han i vissa fall hade att hålla uppfinningen hemlig.

Departementschefen förklarar sig i likhet med kommittén anse, att arbetstagaren skall vara oförhindrad att före den i 5 § första stycket stadgade fristens utgång söka patent å uppfinningen här i riket, samt fortsätter:

Däremot kan jag ej dela kommitténs mening, att patentansökningen skall få ingivas innan arbetsgivaren underrättats om uppfinningen. De argument mot kommitténs ståndpunkt i denna fråga som framförts under remissbehandlingen synas mig välgrundade. Enligt departementsförslaget skall därför arbetstagaren äga söka patent å uppfinningen först sedan han underrättat arbetsgivaren om densamma. Därjämte stadgas, att arbetstagaren skall underrätta arbetsgivaren om patentansökningen inom en vecka från det denna ingavs till patentmyndigheten. Härigenom garanteras att arbetsgivaren erhåller kännedom om uppfinningen verkligen föranlett en patentansökning. Han får då viss möjlighet att bevaka sina särskilda intressen under patentärendets fortsatta behandling.

Till stöd för vad i 6 § andra stycket upptagits om grunderna för ersättningens bestämmande anför *departementschefen*:

I likhet med ett flertal remissinstanser anser jag det önskvärt att lagen upptager åtminstone några närmare föreskrifter angående de omständigheter, som i första hand böra inverka vid bestämmandet av ersättning till arbetstagaren för överlåten rätt till en uppfinning. På grund härav föreslås att i förevarande paragraf införes en föreskrift därom att ersättningen skall bestämmas med hänsyn främst dels till uppfinningens värde samt omfattningen av de rättigheter till uppfinningen som arbetsgivaren övertagit och dels till den betydelse anställningen må hava haft för tillkomsten av uppfinningen. I sistnämnda hänseende gives en specialregel för forskningsuppfinningarna, nämligen att vid dessa ersättning — utöver sådan för skäligen kostnader som arbetstagaren kan ha fått vidkännas för uppfinningen — skall utgå allenast om värdet av den rätt arbetsgivaren övertager överstiger vad som med hänsyn till arbetstagarens lön och övriga förmåner i tjänsten rimligen kunnat förutsättas. Denna regel motsvarar i vissa delar vad kommittén uttalat i motiveringen till sitt förslag.

Lagrådets yttrande.

Lagrådet har — utom såvitt avser ett stadgande, som därefter undergått viss jämkning — lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet.

Det föreliggande lagförslaget — i fråga om vars huvudsakliga innehåll utskottet får hänvisa till redogörelsen ovan — innebär reglering av ett rättsområde, som hittills icke varit föremål för lagstiftning. De skäl departementschefen åberopat till stöd för behovet av en dylik lagstiftning synas utskottet bärande.

Enligt utskottets mening finnes ej anledning till erinran mot de principer, på vilka förslaget vilar, eller de huvudgrunder, enligt vilka avvägningen i skilda hänseenden skett av arbetsgivarens och arbetstagarens mot varandra stående intressen. Till vissa detaljer i förslaget återkommer utskottet nedan. Att beakta är emellertid, att erfarenhet av lagstiftning hittills saknas på detta rättsområde. Ställningstagandet måste därför grunda sig mera på allmänna överväganden och i vissa punkter på antaganden. Det är därför tydligt, att efter vunnit erfarenhet om den föreslagna lagstiftningens verkningar och praktiska tillämpning vissa jämkningar kunna visa sig erforderliga.

Utskottet får härefter övergå till några detaljspörsmål och den utformning vissa stadganden erhållit.

I 1 § andra stycket stadgas, att — med visst undantag — lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som tillhöra undervisningsväsendet icke skola anses såsom arbetstagare enligt den föreslagna lagen. I likhet med departementschefen anser utskottet, att om en dylik lärare vid sidan om sin tjänst har annan anställning, han med hänsyn till denna kan vara att betrakta såsom arbetstagare i lagens mening. Detta bör enligt utskottet komma till uttryck i lagtexten. Vad nu sagts gäller även de personer som åsyftas i 1 § tredje stycket. I fråga om sistnämnda stycke förordar

utskottet vidare, att då de i detsamma avsedda personerna, oavsett om de äro i tjänst, icke på grund av sin anställning vid krigsmakten eller sin egenskap av värnpliktiga skola anses såsom arbetstagare enligt lagen, uttrycket »under tid då de äro i tjänst» måtte utgå.

I motionen II:332 har yrkats, att den i 4 § stadgade anmälningsplikten måtte utsträckas att avse varje uppfinning, som har samband med uppfinnarens anställning. Utöver de skäl, som departementschefen anfört mot en dylik utsträckning och i vilka utskottet instämmer, vill utskottet erinra om att enligt lagförslaget avtalsfrihet i princip råder. Intet hindrar sålunda, att arbetsgivaren och arbetstagaren redan i samband med anställningen överenskomma, att den sistnämnde skall till arbetsgivaren anmäla uppfinningar i större utsträckning än lagen föreskriver. Utskottet har därför ej funnit skäl förorda ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Beträffande 5 § första stycket föreslår utskottet en ändring av rent formell natur.

I 5 § andra stycket upptages bestämmelse om sekretessförpliktelse för arbetstagaren under den tidsfrist, då arbetsgivaren äger göra gällande sin rätt till vissa uppfinningar och har företråde framför annan att träffa avtal med uppfinnaren om förvärv av rätt till uppfinning. Som ett undantag från sekretessförpliktelsen upptages, att arbetstagaren, sedan han underrättat arbetsgivaren om att han gjort uppfinningen, äger söka patent å densamma här i riket. I motionen II: 332 har yrkats, att undantaget skulle inskränkas så till vida, att arbetsgivaren skulle äga avgöra huruvida patent skall sökas å uppfinning, som faller inom hans verksamhetsområde och som han önskar utnyttja.

Då det syfte, som avses tillgodosett genom det i motionen framförda yrkandet, kan uppnås genom avtal med arbetstagaren, slutet redan vid anställningens början, föreligga enligt utskottet ej skäl förorda bifall till yrkandet. Utskottet har däremot varit tveksamt huruvida icke bestämmelsen borde jämkas i andra riktningen och att uppfinnaren — såsom kommittén föreslagit — borde medgivas rätt att söka patent på uppfinningen redan innan han anmäler den för arbetsgivaren. Det kan nämligen ifrågasättas om värdet av den förmån som den i propositionen föreslagna ordningen skänker arbetsgivaren är så stort, att det uppväger de olägenheter ordningen kan medföra för arbetstagaren. Stadgandet hindrar icke, att arbetstagaren omedelbart efter det han för arbetsgivaren anmält uppfinningen, söker patent på densamma och garanterar sålunda ej, att arbetsgivaren får medverka vid patentanspråkets utformning. Å andra sidan medför det av Kungl. Maj:t föreslagna förfaringssättet den risken för arbetstagaren att en illojal arbetsgivare beredes möjlighet att genom bulvan söka patent före arbetstagaren-*uppfinnaren*. Visserligen är arbetsgivaren i dylikt fall skadeståndsskyldig, men i många fall torde det möta stora svårigheter ur bevisnings-synpunkt att få skadeståndsskyldigheten fastslagen. Då emellertid tungt vägande skäl anförts till stöd för arbetsgivarens intresse att få tillfälle medverka vid utformningen av patentanspråket och detta dock i viss mån

tillgodoses genom Kungl. Maj:ts förslag, har utskottet stannat för att biträda detsamma.

Vid tillämpningen av den i 6 § andra stycket sista punkten upptagna bestämmelsen, att i fråga om forskningsuppfinring ersättning skall utgå allenast i den mån värdet av den rätt till uppfinningen, som arbetsgivaren övertagit, överstiger vad som med hänsyn till arbetstagarens lön och övriga förmåner i tjänsten rimligen kunnat förutsättas, bör enligt utskottets mening väsentlig vikt fästas vid storleken av den lön och de övriga förmåner, som tillkomma uppfinnaren. För att en uppfinring av betydande ekonomiskt värde skall kunna anses gottgjord redan genom lönen, synes denna böra ligga ej alltför obetydligt över de löneförmåner, som i allmänhet utgå till personer med motsvarande utbildning och ställning som uppfinnaren. Särskilt för de i statens tjänst anställda torde denna synpunkt vara att beakta. I anslutning härtill må anmärkas, att det torde ligga även i arbetsgivarens intresse, att ifrågakvarande bestämmelse ej gives en alltför vidsträckt tillämpning; utsikten till ekonomisk förmån måste nämligen förväntas stimulera den anställde till ett intensivare forskningsarbete. Ytterligare må anmärkas, att i vissa av de fall, då en anställd, som tidigare ej direkt sysslat med forskningsuppgifter, senare allt mera — utan att ändring av anställningsvillkoren kommer till stånd — glider över att helt eller huvudsakligen syssla med dylika uppgifter, sådana omständigheter kunna föreligga, att den anställde, även om uppfinningens värde icke är betydande, bör erhålla särskild ersättning.

Den i 10 § omförmälda nämnden torde komma att få en mycket stor betydelse, varför det är angeläget att den erhåller en sammansättning, som garanterar största möjliga sakkunskap. Enligt Kungl. Maj:ts förslag, till vilket på denna punkt ej lämnats närmare motivering, skall nämnden bestå av ordförande och fyra ledamöter. Ordföranden och två ledamöter skola förordnas bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Ordföranden och en av ledamöterna, vilken förordnas att vara vice ordförande, skola vara lagkunniga och i domarvärv erfarna och den andre av sistnämnda ledamöter skall äga särskild insikt och erfarenhet i patenträttsliga och därmed förbundna frågor. Av de övriga ledamöterna skall enligt förslaget den ene vara representant för arbetsgivar- och den andre för arbetstagar- och den tredje för envar av de fyra ledamöterna skall förordnas en ersättare, som uppfyller de för ledamöten stadgade behörighetsvillkoren.

Med de i förslaget upptagna behörighetsvillkoren synes den rent juridiska sakkunskapen vara väl tillgodosedd genom ordföranden och den ledamot, som skall förordnas till vice ordförande. Då det kan förväntas, att det i ett betydande antal av de till nämnden hänskjutna ärendena kommer att vara fråga om uppskattning av värdet av uppfinningar, är det önskvärdt, att möjlighet finnes att såsom den andre av de ledamöter, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen, utse person med erfarenhet beträffande patents utnyttjande — genom direkt exploate-

ring eller genom överlåtelse. Utformningen av behörighetsvillkoren för denne ledamot — »särskild insikt och erfarenhet i patenträttsliga och därmed förbundna frågor» — synes giva dylik möjlighet.

I fråga om de övriga nämndsledamöterna får utskottet — för att nämnden skall kunna tillgodoföras erfarenheter från flera skilda verksamhetsområden — föreslå, att dessas antal ökas till fyra, varav två representerande arbetsgivarsidan och två arbetstagersidan. Antalet ersättare torde böra ökas i motsvarande utsträckning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte med avslag å motionen II: 332 för sin del antaga följande förslag till

L a g

om rätten till arbetstagers uppfindingar.

Häri genom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1 §.

Denna lag avser här i riket patenterbara uppfindingar av arbetstagarer i allmän eller enskild tjänst.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som tillhöra undervisningsväsendet skola icke anses såsom arbetstagarer enligt denna lag, dock att lagen äger tillämpning å sådana lärare vid krigsmaktens skolor och undervisningsanstalter som äro officerare eller underofficerare på aktiv stat.

Såsom arbetstagarer enligt denna lag skola icke anses anställnings- eller beställningshavare i krigsmaktens reserver eller på övergångs-, disponibilitets- eller reservstat vid krigsmakten eller värnpliktiga under tid då de äro i tjänst.

Lärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som tillhöra undervisningsväsendet skola icke i denna *egenskap* anses såsom arbetstagarer enligt denna lag, dock att lagen äger tillämpning å sådana lärare vid krigsmaktens skolor och undervisningsanstalter som äro officerare eller underofficerare på aktiv stat.

*Ej heller skola anställnings- eller beställningshavare i krigsmaktens reserver eller på övergångs-, disponibilitets- eller reservstat vid krigsmakten eller värnpliktiga i denna *egenskap* anses såsom arbetstagarer enligt denna lag.*

2 §.

Arbetstagarer har till sina uppfindingar samma rätt som andra uppfinnare, om ej annat följer av vad i denna lag sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Vad sålunda och i övrigt i denna lag stadgas skall lända till efterrättelse, såvitt ej annat är uttryckligen överenskommet eller må anses framgå av anställningsförhållandet eller av eljest föreliggande omständigheter. Att i vissa fall villkor som upptagits i avtal rörande rätten till arbetstagares uppfinning är utan verkan eller må jämkas, därom stadgas i 6 § första stycket, 7 § andra stycket och 9 §.

3 §.

Utgör forsknings- eller uppfinnarverksamhet arbetstagares huvudsakliga arbetsuppgift och har en uppfinning tillkommit väsentligen såsom resultat av denna verksamhet, eller innefattar en uppfinning eljest lösningen av en i tjänsten förelagd, närmare angiven uppgift, äger arbetsgivaren, om uppfinningens utnyttjande faller inom hans verksamhetsområde, helt eller delvis inträda såsom arbetstagarens rättsinnehavare med avseende å uppfinningen.

Är fråga om uppfinning vars utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde men som tillkommit i annat samband med anställningen än i första stycket sägs, äger arbetsgivaren förvärva rätt att utan hinder från arbetstagaren utöva uppfinningen i sin verksamhet. Önskar arbetsgivaren i fråga om sådan uppfinning förvärva en mera omfattande rätt än nu sagts, har han företräde framför annan att överenskomma med arbetstagaren därom.

Beträffande uppfinning vars utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde men som tillkommit utan samband med anställningen äger arbetsgivaren företräde framför annan att genom överenskommelse med arbetstagaren förvärva önskad rätt till uppfinningen.

4 §.

Gör arbetstagare en uppfinning vars utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde skall han utan dröjsmål lämna denne underrättelse därom.

5 §.

Vill arbetsgivare enligt 3 § första stycket eller andra stycket första punkten förvärva rätt till en uppfinning, skall det ske genom meddelande till arbetstagaren senast inom fyra månader från det arbetsgivaren enligt 4 § mottog underrättelse om uppfinningen. Arbetsgivaren äger ej heller under längre tid än nu sagts *annan rätt varom i 3 § förmäles.*

5 §.

Vill arbetsgivare enligt 3 § första stycket eller andra stycket första punkten förvärva rätt till en uppfinning, skall det ske genom meddelande till arbetstagaren senast inom fyra månader från det arbetsgivaren enligt 4 § mottog underrättelse om uppfinningen. Arbetsgivaren äger ej heller under längre tid än nu sagts *sådan företrädesrätt som avses i 3 §.*

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Innan tidsfristen gått till ända eller arbetsgivaren dessförinnan förklarat sig icke önska förvärva någon rätt till uppfinningen, äger arbetstagaren ej utan arbetsgivarens samtycke förfoga över uppfinningen eller yppa något angående densamma under sådana omständigheter att dess offentliggörande eller utnyttjande för annans räkning kan befaras. Arbetstagaren må dock, sedan underrättelse skett enligt 4 §, söka patent å uppfinningen här i riket; och åligger det honom i sådant fall att underrätta arbetsgivaren om ansökningen inom en vecka från det den ingavs till patentmyndigheten.

6 §.

Inträder arbetsgivare, enligt denna lag eller eljest, helt eller delvis såsom arbetstagarens rättsinnehavare med avseende å en av denne gjord uppfinning, skall arbetstagaren vara berättigad till skälig ersättning; och skall vad nu sagts gälla ändå att annat må hava avtalats före uppfinningens tillkomst.

Vid ersättningens bestämmande skall särskild hänsyn tagas till uppfinningens värde och omfattningen av den rätt till uppfinningen som arbetsgivaren övertagit ävensom till den betydelse anställningen må hava haft för tillkomsten av uppfinningen. Föreligger sådant fall som sägs i 3 § första stycket skall, utöver skälig gottgörelse för de kostnader arbetstagaren kan hava fått vidkännas för uppfinningen, ersättning utgå allenast i den mån värdet av den rätt till uppfinningen som arbetsgivaren övertagit överstiger vad som med hänsyn till arbetstagarens lön och övriga förmåner i tjänsten rimligen kunnat förutsättas.

7 §.

Sökes inom sex månader efter det arbetstagare slutat anställning som avses i denna lag patent å uppfinning, som gjorts av honom och vars utnyttjande faller inom den förutvarande arbetsgivarens verksamhetsområde, och äger uppfinningen samband med sådan forsknings- eller uppfinnarverksamhet som var uppfinnarens huvudsakliga uppgift i anställningen, eller innefattar uppfinningen eljest lösningen av en honom däri förelagd, närmare angiven uppgift, skall så anses som om uppfinningen gjorts under anställningen. Vad nu sagts skall dock icke gälla om uppfinnaren förmår göra sannolikt att uppfinningen tillkommit efter det anställningen upphörde.

Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare, innefattande inskränkning i den senares rätt att förfoga över uppfinning som göres mer än ett år efter det anställningen upphört, skall vara utan verkan.

8 §.

Den som till följd av bestämmelserna i denna lag vinner kännedom om uppfinning må ej utnyttja vad han sålunda erfarit eller i oträngt mål yppa något därom.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

9 §.

Är tillämpning av villkor, som upptagits i avtal rörande rätten till arbetstagares uppfinning, uppenbarligen stridande mot god sed eller eljest otillbörlig, må villkoret jämkas eller lämnas utan avseende.

10 §.

I fråga, som avser tillämpningen av denna lag, äger arbetsgivaren eller arbetstagaren och, därest tvisten här om hänskjutes till domstol, jämväl denna inhämta utlåtande från en särskild nämnd. Denna skall bestå av ordförande och *fyra* ledamöter.

Ordföranden och två ledamöter förordnas av Konungen för viss tid bland personer som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Ordföranden och en av ledamöterna, vilken förordnas att vara vice ordförande, skola vara lagkunniga och i domarvärv erfarna. Den andre ledamoten skall äga särskild insikt och erfarenhet i patenträttsliga och därmed förbundna frågor.

Övriga ledamöter, vilka skola vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga, förordnas av Konungen för två år i sänder, *den ene* såsom *representant* för arbetsgivarsidan och *den andre* för arbetstagersidan.

För varje ledamot i nämnden förordnar Konungen en ersättare som uppfyller de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Kostnaderna för nämndens verksamhet bestridas av allmänna medel. Närmare föreskrifter angående verksamheten meddelas av Konungen.

10 §.

I fråga, som avser tillämpningen av denna lag, äger arbetsgivaren eller arbetstagaren och, därest tvisten här om hänskjutes till domstol, jämväl denna inhämta utlåtande från en särskild nämnd. Denna skall bestå av ordförande och *sex* ledamöter.

Övriga ledamöter, vilka skola vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga, förordnas av Konungen för två år i sänder, *två* såsom *representanter* för arbetsgivarsidan och *två* för arbetstagersidan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950. Lagen skall icke äga tillämpning å uppfinning som tillkommit före nämnda dag. Ej heller skola bestämmelserna i 7 § första stycket gälla med avseende å den som inom sex månader efter lagens ikraftträdande slutar anställning som avses i lagen.

Stockholm den 17 maj 1949.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Forslund, Wistrand, Hermansson*, Nils Elowsson, Wahlund och Åman*;

från andra kammaren: herrar Ryberg*, Stjärne, Lundberg, fröken Höjer, herrar Jansson i Hällefors, Kyling*, Jönsson i Lund och Svensson i Göteborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Holmbäck*, som anförde:

Jag biträder utskottets förslag utom beträffande 5 § andra stycket andra punkten. Utskottet föreslår i detta stadgande, i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition, att en arbetstagare icke skall äga söka patent på sin uppfinning förrän han underrättat arbetsgivaren att han gjort uppfinningen. För mig framstår emellertid en uppfinnares rätt att söka patent på sin uppfinning såsom så självklar och betydelsefull, att jag, i likhet med kommittén och patent- och registreringsverkets besvärsavdelning (som dock uttryckt tvekan), anser att lagen icke bör uppställa krav på att uppfinnare, som är arbetstagare, först skall underrätta arbetsgivaren om uppfinningen. Såsom lagtexten avfattats synes stadgandet — vars tillämpning i det särskilda fallet försvåras av att området för de uppfinningar det avser alltid i viss mån blir obestämt — för övrigt icke effektivt främja det syfte, som det avser att tjäna. Motivet för underrättelseskyldigheten är att arbetsgivaren skall kunna medverka vid formuleringen av patentanspråket. Att märka är emellertid följande. Stadgandet hindrar icke uppfinnaren att söka patent innan han underrättat arbetsgivaren. En patentansökan från arbetstagarens sida innan han underrättat arbetsgivaren medför samma patenträttsliga verkningar som om underrättelse ägt rum (något som tyvärr icke omedelbart framgår vid en genomläsning av lagtexten). Vad stadgandet avser är i stället att göra uppfinnaren-arbetstagaren skadeståndsskyldig, om han söker patent utan att ha lämnat arbetsgivaren underrättelse om uppfinningen. Då emellertid, såsom utskottet påpekar, stadgandet icke förbjuder arbetstagaren att söka patent å uppfinningen omedelbart efter det han för arbetsgivaren anmält den och då stadgandet alltså icke garanterar arbetsgivaren att få medverka vid patentanspråkets utformulering, torde väl något skadestånd icke kunna utdömas för den händelse arbetsgivaren icke före patentansökningen fått underrättelse. Arbetsgivaren kan nämligen icke

få större skadestånd än om arbetstagaren begagnat sin rätt att omedelbart efter det han meddelat arbetsgivaren om uppfinningen söka patent å denna, och att för denna händelse beräkna något skadestånd torde vara ogörligt. Stadgandet blir med andra ord en föreskrift, som en illojal uppfinnare-arbetstagare riskfritt kan sätta sig över. En illojal arbetsgivare kan däremot såsom utskottet framhållit utnyttja föreskriften arbetstagaren till skada.

Det kan framhållas att det i viss omfattning enligt gällande patenträttslig praxis är möjligt att ändra patentanspråk under patentansökningens behandling i patentverket. Där detta icke är möjligt kan, innan uppfinnarens patentansökan offentliggjorts, alltid nytt patent sökas å uppfinningen och i samband därmed den gamla patentansökningen tagas tillbaka. Genom dessa regler torde tillräckligt skydd finnas för arbetsgivarens berättigade intressen.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag — under instämmande i övrigt i vad utskottet hemställt och till stöd därför anfört — hemställa, att 5 § i föreliggande lagförslag måtte erhålla följande lydelse:

5 §.

Vill arbetsgivare enligt 3 § första stycket eller andra stycket första punkten förvärva rätt till en uppfinning, skall det ske genom meddelande till arbetstagaren senast inom fyra månader från det arbetsgivaren enligt 4 § mottog underrättelse om uppfinningen. Arbetsgivaren äger ej heller under längre tid än nu sagts sådan företrädesrätt som avses i 3 §.

Innan tidsfristen gått till ända eller arbetsgivaren dessförinnan förklarat sig icke önska förvärva någon rätt till uppfinningen, äger arbetstagaren ej utan arbetsgivarens samtycke förfoga över uppfinningen eller yppa något angående densamma under sådana omständigheter att dess offentliggörande eller utnyttjande för annans räkning kan befaras. Arbetstagaren må dock söka patent å uppfinningen här i riket; och åligger det honom i sådant fall att underrätta arbetsgivaren om ansökningen inom en vecka från det den ingavs till patentmyndigheten.
